

Здравка Радуловић
Београд
zdravkar87@gmail.com

UDK 016:070(=411.16)(497.11)
"1888/1941"(049.32)
UDK 016:050(=411.16)(497.11)
"1888/1941"(049.32)

**„ЛИСТАЊЕ ВРЕМЕНА” – ИЗЛОЖБА И КАТАЛОГ
ЈЕВРЕЈСКЕ ПЕРИОДИКЕ У СРБИЈИ 1888–2016.
АУТОРКЕ БИЉАНЕ АЛБАХАРИ**

Изложбом „Листање времена: јеврејска периодика у Србији (1888–2016)” ауторке Биљане Албахари, библиографа Народне библиотеке Србије, први пут су хронолошки и обједињено представљена сва издања периодике Јевреја објављена у Србији. Поставка је отворена 21. јула, у Изложбеном холу Народне библиотеке Србије и затворена 23. септембра 2017. године. На отварању су говорили ауторка и рецензенти: мастер Дејан Ристић, историчар, некадашњи в. д. управника Народне библиотеке Србије и мр Здравка Радуловић, библиограф саветник. Овом изузетном изложбом и пратећим каталогом колегиница Биљана Албахари понудила је на увид стручној и научној јавности резултате добијене дугодишњим истраживањем развоја издавачко-штампарске дјелатности Јевреја који су живјели и радили на просторима Југославије/Србије у периоду 19/21. вијека. По први пут се представља укупна јеврејска периодична штампа која је излазила у Србији у последњих 130 година (1888–2016). Она хронолошки обухвата периоде од појаве првог штампаног јеврејског часописа (1888. године) *Ел Амйо дел Пуебло* све до 2010. године када је покренут и последњи јеврејски часопис у Србији *Глас Мишйаха*.

У уводном дијелу колегиница Албахари нам је појаснила методологију презентације ове грађе. Између осталог сазнајемо да су изложба и пратећи каталог подијељени у пет цјелина које хронолошки прате период од излажења првог јеврејског часописа на овим просторима до данашњих дана. Први дио се односи на период до Другог свјетског рата и обухвата 47 наслова. Други, по обиму мали, али према историјској вриједности важан дио, представља једина сачувана публикација Јевреја из Крушевца који су, стицајем специфичних политичких и економских околности за вријеме владавине династије Обреновића, прешли у православну вјеру. Трећи

дио описује три листа Јевреја у заробљеништву током Другог свјетског рата. Четврти дио се односи на 20 публикација које су почеле излазити након Другог свјетског рата, а последњи, пети дио, описује 6 часописа које су у дијаспори објављивали или још увек објављују Јевреји поријеклом из Србије.

У каталогу изложбе под називом „Листање времена” кроз пет временских и тематских цјелина презентовано је 76 периодичних публикација (часописи, новине, алманаси, зборници и календари), од којих је 47 покренуто прије Другог свјетског рата, 3 за вријеме рата, 20 после Другог свјетског рата и 6 у иностранству (Израел и САД) од стране Јевреја поријеклом из Југославије/Србије. Најзначајнији број публикација које су представљене на овој поставци и у каталогу обезбијеђени су из Јеврејског историјског музеја, Народне библиотеке Србије и приватних збирки.

Вриједност садржине презентоване штампе у непосредној је вези са свеобухватним значајем које су публикације ове врсте имале у времену, када су настајале. У цјелокупном истраживачком збиру презентованих наслова понуђена грађа нам нуди огромно богатство релевантних података о уредницима, власницима, издавачима и штампарима, каталошко-библиографским изворима и литератури која је коришћена током овог исцрпног и веома захтјевног истраживачког рада.

Како би појаснила профиле пописаних часописа и листова, колегиница Албахари у напоменама наводи низ фундаменталних података и чињеница историјског карактера које ће без сумње значајан број научних радника, историчара и библиографа, усмјерити на истраживања садржаја, како појединих наслова, тако и цјелокупне јеврејске штампе. Посебно се треба осврнути на десетине фотографија насловних страна пописане штампе, од којих су неке по први пут објављене и дате на увид јавности.

Наведени подаци о институцијама у којима се чувају пописани наслови од огромног су значаја за истраживаче. Треба поменути да се у овој публикацији налази значајан број наслова који нису били регистровани у грађи *Српске рејросјективне библиографије йериодике*, пројекту од националног значаја на коме се више деценија ради у Народној библиотеци Србије. Идентификовани наслови представљају драгоцјен допринос цјеловитости ове библиографије.

Први, темељни послови су урађени. Истраживања су обављена, периодика библиографски представљена, а потом илустрована и кроз изложбену поставку и пратећи каталог. Све до сада урађено нужан је предуслов за даљи смишљено организован, добро испланиран тимски рад на аналитичкој обради појединих, најзначајнијих периодичних публикација, што

би био огроман допринос како јеврејској културно-историјској баштини, тако и цјелокупној заједници на овим просторима.

Не сумњамо да ће претходно наведене, а потом и ова публикација, како код јеврејске заједнице тако и код појединих историчара и библиографа нужно произвести и конкретна интересовања за проучавање и попис садржаја најзначајнијих наслова презентованих у овом каталогу. Напокон, дигитализацијом постојеће грађе формирала би се база докумената од изузетне историјске и културне вриједности. Тако формиран и презентовани библиографски и историјски извори овог дијела културног наслеђа Јевреја били би неисцрпан извор за научна истраживања рада и доприноса јеврејске заједнице свеукупном друштвеном и културном животу у Србији у периоду од 19. вијека до данашњих дана.

Такав замашан и веома деликатан, високостручан библиографски посао могао би бити један од дугорочних и приоритетних задатака друштвене заједнице, али и данашњих и будућих библиографа. Да би се у овом послу кренуло још даље, потребно је у будуће планове и пројекте унијети више систематичности и јасних планова и метода, али и више стручности. Када би ове наше замисли и жеље биле остварене у догледном времену, био би то прави подвиг и немјерљив допринос како јеврејској, тако и свукупној српској науци и култури. Ипак, и поред свих друштвених и материјалних чинилаца од којих зависи реализација задатака и пројеката који су пред нама, највећа одговорност и прегалаштво очекује се од библиографа.

Данас, и поред неоспорних технолошких достигнућа и електронских програмских рјешења у свакој науци и професији, па и у библиографији, људски фактор ће увијек бити неизбјежан, па и пресудан чинилац у реализацији оваквих пројеката. За све врсте библиографских истраживања треба доста предзнања о предмету који пописујемо, доста стручне вјештине и упорности у трагању за библиографским изворима, а потом и за грађом похрањеном и скривеном на разним странама и у разним облицима штампане, рукописне или електронске грађе. Овај посао, осим стручне спреме и широког научног образовања, од библиографа изискује често и личне способности које су предуслов за рад препун аналитичности, ситних обзира, претјеране акрибије, савјесности за ситнице, а понајвише разумијевања и љубави за библиографски рад. Ако професионалцу библиографу додамо и одлике библиофила који се бави књигом из искрене љубави, из личне душевне и интелектуалне потребе и без икаквих условљавања или усмјеравања од других чинилаца, поуздано ћемо добити профил библиографа као што је колегиница Албахари.

Да наведемо и неколико података који ће додатно потврдити да колегиница Биљана Албахари бавећи се овом тематиком иде путем који нас је убиједио да се тематиком историје и развоја јеврејске штампе бави систематски, стручно, искрено и са јасним циљем: учинити све што је у њеној моћи да ова драгоцјена грађа не остане скривена од научне јавности и свих оних који су из било ког разлога заинтересовани за овај народ.

Радећи на изради ретроспективне библиографије српских листова и часописа у Библиографском одељењу Народне библиотеке Србије, колегиница Алабахари као искусан библиотекар и библиограф веома брзо уочава у којој су мјери библиографска истраживања комплексна, а резултати непроцјењиво драгоцјени. У шуми од преко 20.000 наслова који су по националним критеријумима припадали корпусу Српске ретроспективне библиографије периодике налазили су се библиографски подаци периодичних публикација којима је било могуће прићи са различитих аспеката: тематских, завичајних, језичких, стручних итд. Заинтересована за штампу коју су Јевреји покретали и издавали у Србији после Другог свјетског рата, колегиница је урадила библиографски попис наслова и резултате својих библиографских и историјских истраживања веома успјешно презентovala на Библионету – данима матичних библиотека Србије који су одржани 2015. године у Ужицу.

Настављајући истраживања, у часопису „Читалиште” у мају 2016. године објављује рад *Прејлед јеврејске ѱериодике у Србији од 1888. до 1941. ѱодине*. Свјесна значаја и улоге посла који је себи поставила за циљ, одлучује да уложи додатне напоре и уради цјеловиту библиографију јеврејске штампе од 1888. до 2015. године. На 20. *Сусрејѿима библиоѿрафа у сѿомен др Георѿија Михаиловића* одржаним 18. новембра 2016. у Инђији говори на тему: *Библиоѿрафски ѿосѿуѿак на изради књѿе „Прејлед јеврејске ѱериодике у Србији од 1888. до 2015. ѱодине”*.

Након што је рад под насловом „Јеврејска штампа у Србији : 1888–2015” добио другу награду на 59. наградном конкурсy Савеза јеврејских општина Србије, 2015. године, Савез јеврејских општина Србије га и објављује као монографију.

Након промоције наведене публикације ауторка покреће иницијативу да се ова грађа представи на пригодној изложби у Народној библиотеци Србије, а потом да се уради и одговарајући каталог изложбе. Након подршке њене матичне установе, пројекат под називом „Листање времена” прихваћен је и финансијски подржан од стране Министарства културе. Уложени труд и изванредни резултати, имали су великог одјека у културној

јавности. У медијима је бјављен низ интервјуа, приказа и вијести у нашој и иностраној, претежно јеврејској штампи.

Значајно је истаћи да је колегиница Албахари веома активно учествовала и у пројекту „Сећање на Холокауст” који је ове године у априлу мјесецу организовао Регионални научни центар Института за филозофију и друштвену теорију у Новом Саду. Уз изложбу књига објављених и штампаних у Србији, са тематиком Холокауста, у изузетно квалитетно технички уређеном издању Института за друштвене науке и филозофију Универзитета у Београду објавила је и водич кроз публикације о Холокаусту под називом „Писање страдања: књига о књигама”.

Наведени резултати држе нас у увјерењу да ће, иако недовољно видљиви и никада праведно вредновани као стручњаци и научни радници, библиографи професионалци попут колегинице Албахари бити примјери и подстрек за нова прегнућа на пословима који нам се нужно намећу.